

Przedstawiony projekt badawczy ma na celu wyjaśnienie, w jaki sposób zmieniała się technologia ceramiczna wczesnych społeczeństw rolniczych, związanych z tzw. młodszym neolitem naddunajskim (mniej więcej okres pomiędzy 4800 a 3800 p.n.e.) na Dolnym Śląsku (Polska południowo-zachodnia). Te niewielkie społeczności utworzyły skomplikowaną mozaikę kulturową, obejmującą zarówno rdzennych mieszkańców, jak i nowoprzybyłe grupy pochodzące z południa. Wątpliwości związane z pochodzeniem poszczególnych plemion stały się powodem rozbieżnych interpretacji archeologicznych.

Badania będą w dużej mierze oparte na założeniu, że rozpoznawalne w materiale ceramicznym ślady dawnych wyborów technologicznych można uznać za wskaźniki tożsamości kulturowej twórców naczyń. Ten punkt widzenia znajduje swoje uzasadnienie w wynikach współczesnych badań etnograficznych. Nagła zmiana preferencji surowcowych w produkcji ceramiki może być interpretowana jako dowód migracji ludności lub szybkich przemian społecznych stymulowanych wpływami z zewnątrz. Z drugiej strony, konsekwentne stosowanie charakterystycznych receptur mas garncarskich, w szczególności długotrwałe użytkowanie specyficznych rodzajów celowo dodawanych domieszek nieplastycznych (tzw. materiałów schudzających), może być uznawane za przejaw ciągłości kulturowej i niezakłóconego rozwoju rdzennych społeczności. W związku z tym jedną z kluczowych kwestii w proponowanych badaniach będzie dokładne prześledzenie zagadnienia trwałości lub zaniku produkcji ceramiki schudzanej steatytem. Ta szczególna innowacja technologiczna, oparta na lokalnie pozyskiwanych skałach talkowych, została wprowadzona przez jedną ze starszych kultur neolitu naddunajskiego, jeszcze przed masowym napływem wspomnianych kolonistów z południa.

Biorąc pod uwagę, że obserwacje makroskopowe ceramiki archeologicznej pozwalają jedynie na bardzo powierzchowny opis surowców wykorzystywanych w prehistorycznej produkcji garncarskiej, w badaniach wykorzystany zostanie szeroki zakres metod analitycznych rozwiniętych przez nauki o Ziemi i zwykle stosowanych do szczegółowej charakterystyki skał. Tego rodzaju interdyscyplinarne podejście dostarczy informacji o składzie mineralogicznym i chemicznym mas ceramicznych, ale także rzuci światło na poszczególne etapy procesu produkcyjnego (np. schudzanie, wykańczanie powierzchni, wypalanie). Nasze zrozumienie dawnych wyborów technologicznych będzie dodatkowo znacznie ułatwione dzięki badaniom eksperymentalnym, mającym na celu odtworzenie cech recepturowych i strukturalnych neolitycznych mas garncarskich. Ponadto poruszona zostanie także kwestia wzajemnych interakcji pomiędzy kulturami zamieszkującymi sąsiadujące ze sobą obszary w okresie wczesnego eneolitu (druga połowa V i początek IV tysiąclecia p.n.e.). Ten rodzaj kontaktów mógł wiązać się nie tylko z transportem samych naczyń ceramicznych, ale także z wprowadzaniem obcych form i wzorów dekoracyjnych do lokalnej produkcji („import idei”).